

شیخ الشریعة

اسوہٗ اخلاص

در علم و عمل

زندگینامہ عالم ربانی حاج شیخ محمد اسماعیل صاحب الزمانی ارموی

(مقدمہ شرح حال علمای اورمیہ)

تحقیق و تالیف: محمدرضا آبرون

سرشناسه : ابرون، محمدرضا، ۱۳۴۴ -

عنوان و نام پدیدآور: اسوه اخلاص در علم و عمل: زندگینامه عالم ربانی حاج شیخ محمد اسماعیل صاحب الزمانی ارموی (مقدمه شرح حال علمای ارومیه) / تحقیق و تالیف محمدرضا آبرون.

مشخصات نشر : تهران: انصاری، ۱۳۹۲.

مشخصات ظاهری : ۱۸۴ ص : مصور.

شابک : ۹۷۸-۶۰۰-۷۰۸۵-۱۰-۳ :

وضعیت فهرست نویسی: فیا

موضوع : صاحب الزمانی ارموی، محمد اسماعیل، - ۱۳۵۴

موضوع : مجتهدان و علما - ایران - ارومیه - سرگذشتنامه

رده بندی کنگره : ۱۳۹۲ ۲۲ ۱۶۳ ۳ / ۳ BP ۵۵

رده بندی دیویی : ۲۹۷ / ۹۹۸

انتشارات انصاری

شناسنامه کتاب: اسوه اخلاص در علم و عمل

زندگینامه عالم ربانی حاج شیخ محمد اسماعیل صاحب الزمانی ارموی

مؤلف: محمد رضا آبرون

ناشر: انتشارات انصاری

نوبت و تاریخ چاپ: اول / ۱۳۹۲

شمارگان: ۲۰۰ نسخه

قیمت: ۷۰۰۰ تومان

حق چاپ محفوظ و مخصوص مؤلف است

مراکز بخش

تهران - خیابان انقلاب - خیابان ۱۲ فروردین - مقابل ساختمان ناشران - پلاک

۲۹۴ همکف واحد یک ۰۲۱۶۶۹۵۶۰۰۳ -- ۰۲۵۳۷۷۳۱۱۳۷

تلفن مرکز بخش ارومیه: ۰۲۳۳۶۲۴۵ - ۰۴۴۱

همراه: ۰۹۱۴۹۳۸۶۸۱۱

بی‌شک دیدی یکی از عوامل رشد و تعالی انسان و اجتماع در طول تاریخ و در تمامی جوامع و ملل، عالمان، فرهیختگان و دانشمندان آن قوم و جامعه می‌باشند که این خود علاوه بر اهمیت عالم، بر اهمیت علم نیز اشاره دارد. علمی که در اهمیت آن پیامبر اکرم صلی الله علیه و آله می‌فرمایند:

طلب العلم فریضه فی کل حال (وسائل النبیعه جلد ۱۸ ص ۱۴)

و اگرچه هر علمی که پاسخ‌گوی نیازها و خواسته‌های ضروری انسان اعم از جسمی و روحی، فردی و اجتماعی، دنیوی و اخروی باشد از مطلوبیت برخوردار است، لکن همه علوم از ارزش و اهمیت یکسانی برخوردار نمی‌باشند. بلکه به دلیل محدودیت زمانی و مکانی از یک‌سو و ضعف‌های فردی انسان‌ها از سوی دیگر، ضروری است که آدمی در طول زندگی دنیوی پیوسته به دنبال تحصیل علمی باشد که حیات ابدی و سعادت اخروی او را به نحو شایسته‌ای تأمین کند. روشن است که با توجه به جنبه مقلّمی و آلی حیات دنیوی نسبت به حیات اخروی، تأمین نیازهای دنیوی انسان از باب مقدمه لازم خواهد بود.

با توجه به مطالب فوق علم مفیدی که می‌تواند سر منشأ تعالی انسان در دنیا و به‌ویژه در آخرت گردد، علم به مبدا و معاد و تکالیف ضروری انسان در زندگی است که اصطلاحاً به آن «تفقه در دین» گفته می‌شود.

چنان‌که از امام باقر (علیه السلام) نقل شده است که فرموده: الکمال کل الکمال اقلته
فی الدین و الصبر علی النابه و تقدیر المعیشه

نهایت و همه کمال در سه چیز است ژرفاندیشی در امر دین و صبر بر بلا و اندازه‌گیری
در معیشت (اصول کافی جلد ۱ ص ۳۹)

و اینجاست که اهمیت وظیفه سنگین‌تر عالمان دین، که نخست فهم درست
مطالب بنیادین زندگی از طریق متون اولیه دینی است که از ناحیه رسولان و اولیای
الهی آمده است، و در مرحله دوم انتقال و ابلاغ مطالب ضروری در حوزه‌های
گوناگون به توده مردم است، روشن می‌شود.

دیگر اینکه علم انسان را وقتی به کمال می‌رساند که به آن عمل کند، وگرنه،
نه تنها او را به کمال نخواهد رساند بلکه حجاب اکبر شده و او را گمراه خواهد
ساخت تا جایی که حتی از عقل خدادادی نیز سود نخواهد برد.

قرآن کریم در سوره صفت می‌فرماید: چرا سخنی می‌گویند که عمل نمی‌کنید .
شناخت، معرفی و مطالعه‌ی زندگی افراد و عالمانی که به حق دارای شرایط
عالم عامل بوده و در همین زمان و با همین مردم زندگی می‌کردند، در این برهه از
زمان که زمان غیبت است، با توجه به زمینه‌های زیاد انحرافات فکری، علمی و
عملی امریست مفید، بلکه واجب.

یکی از این عالمان در عصر ما که به حق می‌بایست او را اسوه اخلاص در
علم و عمل نامید عالم ربانی «حاج شیخ محمد اسماعیل صاحب الزمانی» رحمه الله علیه می‌باشد
که در این کتاب تلاش شده از زبان دوستان و مرتبطان آن بزرگوار گوشه‌هایی از
زندگی سراسر خدایی آن مرحوم جهت آشنایی طالبان حق و حقیقت عنوان شود،
باشد که اسوه و الگوی عالمان و مردم گردد.

مؤسسه اندیشکده دین و زندگی بنا به رسانی که بر خود تعریف کرده،
جهت معرفی الگوهای علمی و عملی زندگی دینی اقدام به برگزاری مراسم

بزرگداشت آن عالم ربانی و همچنین انتشار این کتاب که به همت برادر بزرگوار جناب آقای «محمدرضا آبرون» تحقیق و تألیف شده، نموده است.

امید است این حرکت گامی بلند برای معرفی شخصیت‌ها و عاقلان دیگر این سرز

و بوم:

مؤسسه اندیشکده دین و زندگی

شهریور - ۱۳۹۲

همایش بزرگداشت حاج شیخ محمد اسماعیل صاحب الزمانی در تاریخ ۱۳/۶/۱۳۹۲ در سالن کانوین جوانان بسیج اوریه با حضور کثیری از شرکت کنندگان و بارونمایی از کتاب اسوه اخلاص برگزار گردید.

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

«احمد سبحانه و تعالی واشکره علی جمیع نعمانه و آلاؤه و اسئله ان یصلی علی خاتم انبیائه محمد سید رسله و علی عترته الطاهرة المعصومین خُججه و اولیائه و اللعن علی اعدائهم الی یوم لقائه»

رهرو منزل عشقیم و ز سرحد عدم

تا به اقلیم وجود این همه راه آمده ایم

سبزه ی خط تو دیدیم و زیستان بهشت

به طلبکاری این مهر گیاه آمده ایم

با تأییدات خداوند متعال و با توجهات حضرت ولی عصر عجل الله تعالی فرجه جهت تجلیل از مقام شامخ عالمان ربانی و اهل فضل بالاخص قدردانی از زحمات عالم عابد اسوه ی اخلاص در علم و عمل، محدث جلیل شیخ الشریعة، مرحوم حاج شیخ محمد اسماعیل صاحب الزمانی ارموی با گذشت بیش از سی سال از ارتحال ایشان، زندگی نامه ی اخلاقی و معنوی آن مرحوم به همت فرزندان و دوستان و ارادتمندان آن مرحوم نگارش شد.

در این مجموعه، چندین مورد از فضائل اخلاقی و ملکات نفسانی ایشان که مطابق کتاب و سنت بوده، آورده شده و ثابت گردیده که ایشان عالم عاملی بوده که تمامی دستورات و فرمایشات حضرات معصومین (علیهم السلام) را در تمامی زوایای زندگیش عمل کرد. و چنین شخصی فقیه در روز قیامت محشور خواهد شد. و علما که در آن روز مقام شفاعت دارند، به یقین ایشان نیز از شفاعت کنندگان خواهد بود. همچنین خوانندگان محترم در ضمن مطالعه این مجلد، با خلاصه شرح حال عده ای

از علمای بزرگوارى که به نوعى با مرحوم حاج شيخ محمد اسماعيل صاحب الزمانى ارتباط داشتند، آشنا خواهند شد. و اين مقدمه‌اى خواهد بود براى آشنائى بيشتر با سيره‌ى علمای اورميه، چرا که صاحبان قلم و پژوهش گران عرصه علم و ادب، هنر و تاريخ، در ساليان گذشته در ضمن نگارش شرح وقايع تاريخى و سيره‌نويسى و تذکره‌نگارى از برخى چهره‌هاى علمى و ادبى و هنرى آذربايجان به خصوص اورميه نام بردند، ولى تاکنون مجموعه‌ى کامل و مستقل در «شرح حال علما و روحانيون اورميه» گردآورى و تدوين نشده است.

لذا در مقام ارج نهادن به مقام شامخ علمای اسلام، با عنايت الهى اين توفيق حاصل شد که گردآورى و تدوين شرح حال علمای اين سامان نيز در حين نگارش اين مجموعه آغاز شود و در اين راستا با تفحصات و تحقيقات از مأخذهاى معتبر شرح حال متقدمين اين ناحيه تا حدود زيادى گردآورى شده است و اکنون شرح حال معاصرین در مرحله جمع‌آورى مى‌باشد که خدمتى به ساحت مقدس علما و روحانيت خواهد بود. و تقديم به عالمان دين و اهل دانش و نسل کنونى و آيندگان بلاد اورميه خواهد گرديد.

همچنين در کتاب آن روى پنهان سيد حسين عرب باغى را از لابه‌لاى کتاب‌هايش بايد شناخت (حقايق پنهان در تاريخ سياسى و مذهبى صد ساله)، (تأليف نگارنده) با شرح حال عده‌اى از علمای اورميه نيز آشنائى شويم.

در غیبت خورشید باید به سراغ ستاره رفت

عالم و دانشمند بر روی پهنه زمین و جهان خاکی، همانند وجود ستارگان بر فراز آسمان‌ها است که انسان به مدد درخشش آنها در خشکی و دریا، در دل شب و تاریکی‌ها راه خویش را باز می‌یابد.

حضرت پیامبر اکرم صلی الله علیه و آله می‌فرمایند:

فضیلت و برتری مقام عالم بر عابد، همسان با فضیلت و رحجان من [پیامبر] بر پایین‌ترین افراد مردم است. زیرا خداوند و فرشتگان و ساکنان آسمان و زمین حتی مورچگان در لانه‌ی خود و ماهیان دریا بر عالم و دانشمندی که مردم را به خیر و سعادت رهنمون است، درود می‌فرستند. (منیة‌المرید، ص ۸)

نگارش اولیه‌ی یادنامه‌ی عبد صالح، عالم اصولی، اسوه‌ی اخلاص در علم و عمل شیخ الشریعة مرحوم حاج شیخ محمد اسماعیل صاحب الزمانی ارموی معروف به «حاج شیخ» در شب ۱۲ جمادی‌الاول سنه ۱۴۲۸ هـ. ق برابر با چهارشنبه نهم خرداد سال ۱۳۸۶ ش در فاطمیة اولی، سال‌روز شهادت بی‌بی دو عالم حضرت فاطمه زهرا علیها السلام آغاز شد.

انگیزه تألیف

- (۱) «با امید به اینکه احیاگر نام عالم خداچربی باشم.»
- (۲) «ارادتی که خانواده‌ی اینجانب به عالمان ربانی به خصوص به مرحوم حاج شیخ داشتند و روزگاری نیز هم‌محله^۱ بودند و همواره در منزل از او به بزرگی یاد می‌کردند. بنده نیز از کودکی به تبع آنان، به ایشان علاقه داشتم. بنده خود آن مرحوم را در کودکی دیدم، لکن از سخنان نورانش هیچ در یاد ندارم؛ ولی مجد و عظمت او باعث شده بود که ارادت غایبانه به ایشان پیدا کنم، لذا در مقام تجلیل و قدردانی از علمای منطقه چه آنان که رفتند و چه آنان که باقی هستند آن بزرگوار

۱- میدان مبوه قدیم (خیابان بهرام قلعی) کوچه درویش‌ار.

نظرم را جلب کرد به خصوص جاذبه‌ی معنوی این مرد الهی که چون ستاره‌ی درخشانی در بین علماء این دیار بود، بنده را به این کار وا داشت.»

۳) «احساس گردید که فرصت به تدریج از دست می‌رود و اگر در این مقطع خاطرات آن دسته از ارادتمندان و دوستان و یاران حاج شیخ، که در قید حیاتند گردآوری نشود، شاید پس از این سیره‌ی آموزنده‌ی او قابل نگارش نباشد و برای همیشه از بین برود و اگر به موقع نزدیکان و دوستان و یاران و ارادتمندان او بدین کار ارزنده همت می‌گماشتند مجموعه‌ای بس کامل‌تر و پربارتر به دست می‌آمد این در حالی بود که می‌توانست در سال‌های قبل این کار انجام بگیرد؛ اما بسیاری از آنان به او پیوستند و خاطره‌ها را با خود بردند. از این رو موضوع نگارش کتابی در حالات زندگی معنوی و اخلاقی حاج شیخ را با آقازاده‌های محترم ایشان، آقایان شیخ محمدتقی و شیخ محمدباقر صاحب‌الزمانی، در میان گذاشتم و آن بزرگواران این اجازه را به حقیر دادند که این مسؤولیت بزرگ را بر عهده بگیرم.

لذا در مراحل اولیه از آنان خواسته شد که اطلاعات لازم را در مورد والدشان در اختیار حقیر بگذارند و آنان نیز دریغ ننمودند. آنچه می‌دانستند کتباً مرقوم نموده و به بنده دادند. در مرحله‌ی بعد از علمای بزرگوار و دوستان و یاران و ارادتمندانی که محضر حاج شیخ را درک کردند و الحمدلله در قید حیات هستند، خواستم که آنچه از ایشان در یاد دارند در اختیار حقیر بگذارند. به لطف خدا استقبال پرشوری از این موضوع شد. با علما و ارادتمندان و دوستان ایشان مصاحبه و سپس خاطرات آنها را مکتوب و در این مجموعه گردآوری شد. تا انشاء... در اختیار همگان به‌ویژه نسل جوان قرار گیرد.»

این کتاب تماماً مستندسازی شده و منابع این کتاب کلاً بر اساس اسناد و مدارک موجوده است، که همه‌ی راویان آنها چه آنانی که نامشان ذکر شده و چه آنانی که به دلایلی نامشان ذکر نشده، از معتمدین و مومنین بوده و همگی مورد وثوق می‌باشند و بنده با توجه به شناختی که از ایشان دارم، این اطمینان را دارم که آن‌چه روایت کرده‌اند، چیزی است که خود دیده‌اند و بدان رسیده‌اند. و نیز سعی شده عین عبارت‌های راویان نقل شود و گاهی نیز نقل به معنی شده است. این کتاب راه خودسازی و رسیدن به مقصد اعلای انسانیت حاج شیخ را نشان می‌دهد که از راه کتاب و سنت معصومین (علیهم‌السلام) به سوی حقیقت هدایت یافته بود.

هرکس زندگینامه‌ی او را بخواند تصدیق می‌کند که او با محبت و رزیدن نسبت به خدا، به کمالاتی دست یافته بود. لکن بیشترین اثری که نگارش زندگینامه نورانی حاج شیخ می‌تواند بر جا بگذارد، این است که راز رسیدن به مقامات والای انسانی، منطبق نمودن تمام ابعاد زندگی با کتاب الله و سیره معصومین (علیهم‌السلام) است و حاج شیخ محمد اسماعیل صاحب‌الزمانی، در این معنا مرد میدان عمل بود که با اخلاص زیست و علم را با عمل توانم کرد و به این علت است که این کتاب به «اسوه‌ی اخلاص در علم و عمل» نام‌گذاری گردید.

به یقین وجود حقیقی او ناشناخته ماند و گذر زمان غبار فراموشی روی یاد یاران گذاشت و با آنچه از زندگی اخلاقی ایشان در این کتاب ترسیم شده حق او ادا نشده و قلم حقیر عاجز از آن است.

شاید این نوشته مقدمه‌ای باشد که زندگی حاج شیخ الگوی مردان و عالمان
این دیار باشد.

در آخر از فرزندان محترم حاج شیخ و تمامی علما و کسانی که در این امر
ارزنده نقش داشته و مطالب و مدارک لازم را در اختیار مؤلف قرار دادند تشکر و
قدردانی می‌گردد.

خداوند ما را با عالمان ربانی محشور فرماید انشاءالله.

اورمیه - محمدرضا آبرون

اردیبهشت ماه ۱۳۹۲

www.ketab.ir

فهرست مطالب

<u>صفحه</u>	<u>عنوان</u>
۷	مقدمه
 فصل یکم: حاج شیخ - تولد - کسب علم - ازدواج	
۲۱	تولد
۲۲	دوران کودکی
۲۲	تحصیل در اورمیه
۲۵	سفر به مشهد
۲۶	اساتید
۲۷	بازگشت به وطن
۲۸	کشتار علما و روحانیون
۳۵	ازدواج
۳۶	ایثارپاداش
 فصل دوم: حاج شیخ و فعالیت‌های علمی و فرهنگی	
۴۳	سفر حج
۴۴	تأثیر حضور
۴۴	تشرّف به عتبات عالیات
۴۵	مناظره با سنی در مسجد اموی دمشق
۴۵	تألیفات
۴۸	وقایع‌نگاری مشترک
۴۹	قضیه‌ی عجیب در مورد وقایع‌نگاری
۵۰	علاقه به کتاب و مطالعه

۵۲	کتابخانه
۵۴	سرانجام کتابخانه
۵۶	اجازه نقل حدیث به چه کسی داده می‌شود
۵۷	سند سلسله اجازه نقل حدیث حاج شیخ
۵۸	آرزوی بزرگ
۵۹	قیام علمی
۶۰	شیخ شریعت
۶۲	حاضر جوابی

فصل سوم: حاج شیخ و فضایل اخلاقی و اعمال عبادی

۶۷	برنامه عبادی
۶۸	اقامه نماز جماعت
۷۰	عشق به نماز
۷۰	بهشت را به بها دهند
۷۱	منبر
۷۳	اذان
۷۵	مقام صبر
۷۶	مقام توکل
۷۸	عشق به حضرات معصومین علیهم‌السلام
۸۰	ارتباط با علما
۸۳	ارتباط با سید جواد خامنه‌ای
۸۵	احترام به سادات
۸۶	قدردانی

۸۶	عفو
۸۷	آرامش فکری
۸۸	بذله‌گویی
۸۸	سیمای یک مرد الهی
۸۹	نماز
۹۰	علم
۹۰	عالم عامل
۹۰	تهذیب نفس
۹۰	علم مطیع
۹۱	مروج دین
۹۱	ذکر
۹۱	قرآن
۹۱	اخلاص
۹۲	اخلاق خوش
۹۲	دوری از شهرت طلبی
۹۲	عزت نفس
۹۳	ظلم‌ستیزی
۹۳	دوری از حب دنیا
۹۳	محضر خدا
۹۴	روضه‌خوان
۹۴	محبت اهل بیت علیهم‌السلام
۹۴	عمل به واجبات و مستحبات
۹۵	امر به معروف و نهی از منکر

۹۶	احیاء سنت حسنه
۹۶	احسان به پدر و مادر
۹۶	میهمان‌نوازی
۹۷	استفاده از فرصت‌ها
۹۸	مؤذن
۹۸	زیارت عاشورا
۹۸	محبت
۹۸	وفاداری
۹۹	ثابت قدم

فصل چهارم: حاج شیخ و ظلم‌ستیزی

۱۰۳	نگاه حاج شیخ به آینده اسلام و روحانیت
۱۰۵	حاج شیخ، کلاه بهلوی بر سر نگذاشت
۱۰۷	مجالس مخفیانه
۱۰۷	ظلم‌ستیزی
۱۰۹	احضار فرزندان حاج شیخ به ساواک
۱۱۱	حاج شیخ و اخباریون شهر

فصل پنجم: حاج شیخ در کلام علما، بزرگان و یاران

۱۱۵	نامه امام خمینی (ره) به حاج شیخ
۱۱۷	رهبر معظم انقلاب در اورمیه
۱۱۸	آیت‌اله میلانی
۱۱۹	آیت‌اله دبستانی
۱۲۰	عالم بزرگوار حاج سید حسن انزایی

- ۱۲۱ عالم بزرگوار شیخ محمدحسن بکائی
- ۱۲۲ عالم بزرگوار حاج شیخ عین الله حسنی
- ۱۲۳ حاج آقا شیخ غلامرضا حسنی
- ۱۲۴ عالم بزرگوار حاج شیخ اسماعیل سیفی
- ۱۲۵ عالم بزرگوار حسین شریعتی ارموی
- ۱۲۶ عالم بزرگوار حاج شیخ اسماعیل شیخلو
- ۱۲۷ عالم بزرگوار سید جعفر صالحی
- ۱۲۸ عالم بزرگوار حاج میرزا یداله طالبی
- ۱۲۹ عالم بزرگوار حاج شیخ محسن علامی
- ۱۳۰ عالم بزرگوار حاج شیخ محمد فوزی
- ۱۳۱ عالم بزرگوار حاج سید علی اکبر قرشی
- ۱۳۳ عالم بزرگوار سید علی اکبر قره باغی
- ۱۳۴ عالم بزرگوار حاج شیخ حسن مجد
- ۱۳۵ عالم بزرگوار حاج سید عزیز محمدی
- ۱۳۶ عالم بزرگوار حاج شیخ محمدعلی ملکی لک
- ۱۳۷ عالم بزرگوار علی مؤمنی
- ۱۳۸ در منظر یاران
- ۱۳۸ حاج حمید فاسونیه چی
- ۱۳۹ آقای عزیز میرزائی (مشهد عزیز آقا)
- ۱۳۹ حاج علی اکبر نظری
- ۱۳۹ آقای حاج علی جعفری
- ۱۴۰ آقای حاج محمد رضا جعفر پناه

فصل ششم: فوت حاج شیخ

۱۴۳	دارائی
۱۴۳	وصیت
۱۴۴	آخرین کلام
۱۴۵	آخرین غذا
۱۴۵	بوی خوش
۱۴۶	پرهیز روح
۱۴۶	وفا و تشییع پیکر
۱۴۷	مجلس ترحیم
۱۴۸	آخرین روز. آخرین پیام
۱۵۲	ستاره ای بر تارک آذربایجان
۱۵۶	اشعار - در مدح و رثای حاج شیخ
	تصاویر - منابع
۱۶۴	تصاویر
۱۸۲	منابع